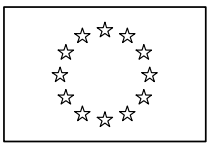

KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ

V Bruselu dne 22.2.2006
KOM(2006) 77 v konečném znění

SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉ RADĚ

Provádění obnoveného partnerství pro růst a zaměstnanost

Vlajková loď znalostí: Evropský technologický institut

Shrnutí

Návrh na založení Evropského technologického institutu byl předložen v roce 2005 v rámci přezkumu lisabonské strategie v polovině období. Dále byl rozvinut na základě veřejných konzultací, v rámci kterých byla shromážděna celá řada cenných příspěvků.

Ačkoli byla v posledních letech jak na vnitrostátní úrovni, tak na úrovni EU zahájena řada iniciativ, jejichž cílem je posílit kapacity v odvětví vysokoškolského vzdělávání, výzkumu a inovací a vazby mezi nimi, ještě hodně toho musí být vykonáno. Evropě se stále nedaří využívat výsledky výzkumu a vývoje pro obchodní účely, koncentrovat v odvětví výzkumu a vysokoškolského vzdělávání lidské, finanční a fyzické zdroje, nedaří se jí ve výzkumu a vzdělávání podporovat inovační a podnikatelskou kulturu a zavádět nové organizační modely odpovídající současným potřebám.

ETI bude subjektem, který se bude zabývat vzděláváním, výzkumem a inovacemi. Bude strukturován tak, aby zde docházelo k propojení všech těchto tří oblastí, jež jsou klíčem ke společnosti založené na znalostech. Bude se snažit přilákat a udržet si nejtalentovanější evropské studenty, výzkumné pracovníky a zaměstnance a bude je podněcovat k tomu, aby společně se špičkovými podniky pracovali na vývoji a využívání znalostí a výzkumu a obecně zlepšovali dovednosti v řízení výzkumu a inovací.

Konkrétně bude koncipován tak, aby:

- do svých struktur a svých operací zapojil týmy z univerzit, výzkumných středisek a společností;

- měl k dispozici zdroje, jež mu poskytnou (nikoli pouze jejich zapojením do sítě) stávající organizace, takže z právního hlediska se tyto organizace stanou součástí ETI a společně budou moci rozvíjet integrovanou strategii;

- měl správní radu, která bude složena z osob z nejvyšších vědeckých a obchodních kruhů;

- nebyl omezen hranicemi a překážkami, které v současnosti přispívají k rozdělení evropského vysokoškolského vzdělávání a výzkumu.

Přidanou hodnotu poskytne konkrétně třemi způsoby:

- Poskytne soukromému sektoru možnost nového vztahu se vzděláváním a výzkumem. Zajistí nové příležitosti pro komercializaci výzkumu a užší dvoustranné výměny. Zapojením týmů z univerzit, výzkumných středisek a společností získá výhodu nad tradičně organizovanými univerzitami. Rovněž přinese možnost, jak získat soukromé finance.

- Zaměří se na kombinování všech tří stran trojúhelníku znalostí, který tvoří vzdělávání, výzkum a inovace. Tyto strany budou vzhledem k povaze ETI a složení jeho partnerů neoddělitelně propojeny. Jeho činnosti se budou ubírat novým a produktivnější směrem.

- Bude představovat koncentraci zdrojů, díky čemuž bude schopen přizpůsobit se nejvyšším jinde dosahovaným standardům.

K založení ETI bude nutné přijmout právní nástroj, který Komise navrhne v průběhu roku 2006 (společně s komplexním hodnocením dopadu). Tento nástroj ETI zajistí právní subjektivitu a nezávislost na vnitrostátních právních předpisech. Poskytne rámec, který umožní řádnou správu a nezbytnou odpovědnost vůči orgánům EU.

Financování bude zajištěno z různých zdrojů, mimo jiné od EU, z členských států a podnikatelských kruhů.

1. ÚVOD

Zlepšování vztahu mezi vzděláváním, výzkumem a inovacemi – a především jejich příspěvku k ekonomickému růstu, zaměstnanosti a sociální soudržnosti – je nezbytným předpokladem podpory konkurenceschopnosti EU. Obecně se má za to, že v Evropě tento vztah nefunguje tak dobře, jak by měl. Na základě toho Komise ve své jarní zprávě z roku 2005 navrhla novou iniciativu:

*„Ve snaze stvrdit přesvědčení, že znalosti jsou klíčem k růstu, navrhuje Komise vytvořit „**Evropský technologický institut**“, který by přitahoval nejlepší mozky, nápady a společnosti z celého světa“*[1].

Evropská rada vzala tento návrh na vědomí na jarní vrcholné schůzce v roce 2005. V říjnu 2005 na neformálním setkání v Hampton Court vyzvala k okamžité akci na podporu vynikající úrovně výzkumu a vzdělávání. Potřeba opatření ke zlepšení kvality inovačních systémů a zajišťování konkurenceschopnosti Evropy na světové scéně je taktéž předmětem výroční zprávy Komise o pokroku dosaženém ve strategii pro růst a zaměstnanost za rok 2006[2].

Toto sdělení myšlenku Evropského technologického institutu (dále jen „ETI“) dále prohlubuje. Navazuje na rozsáhlé veřejné konzultace, kterých se zúčastnili nejvýznamnější vysoké školy, výzkumná střediska, podniky a organizace zabývající se průmyslovými inovacemi a celá řada jednotlivců ze všech těchto odvětví. Popisuje způsob, jak by ETI mohl pracovat a jak by mohl být rozvíjen. Během tohoto roku bude přijato podrobnější hodnocení dopadu, jehož součástí bude i komplexní posouzení právních a finančních důsledků.

2. JAK ZAJISTIT ÚSPĚCH TROJÚHELNÍKU ZNALOSTÍ – DŮVODY HOVOŘÍCÍ VE PROSPĚCH NOVÉ INICIATIVY

V roce 2005 Komise zorganizovala komplexní konzultace o budoucnosti ETI, v rámci kterých se konaly burzy nápadů a byla shromážděna řada odborných stanovisek vysokých škol a organizací v oblasti výzkumu a inovací. Výsledky veřejných konzultací jsou uvedeny a podrobně zanalyzovány v samostatném pracovním dokumentu útvarů Komise[3]. Zahrnují takové otázky, jako je úloha a cíle ETI, jeho struktura a priority.

Účastníci se shodli na tom, že hlavním problémem, kterému EU v oblasti inovací musí čelit, je její neschopnost plně využít výsledky výzkumu a vývoje, sdílet je a následně je převádět na ekonomické a společenské hodnoty. Evropa by neměla rozvíjet pouze tři strany svého „**trojúhelníku znalostí**“ (vzdělávání, výzkum a inovace), ale též posilovat mosty, které je spojují. Ke témuž závěru dospěla i skupina odborníků pro výzkum, vývoj a inovace[4].

---

1 KOM(2005) 24, “Společně k růstu a zaměstnanosti: Nový začátek lisabonské strategie“, odst. 3.3.2.

2 KOM(2006) 30, „Čas zařadit vyšší rychlost: nové partnerství pro růst a zaměstnanost“.

3 Viz připravovaný dokument útvarů Komise „Výsledky veřejných konzultací k návrhu Evropského technologického institutu“.

4 „Vytváření inovativní Evropy“, Zpráva nezávislé skupiny odborníků pro výzkum, vývoj a inovace jmenované po vrcholné schůzce v Hampton Court , leden 2006.

Za touto všeobecnou diagnózou stojí široké spektrum příčin. Na **straně nabídky** znalostí je kritizována kvalita i využitelnost výsledků znalostí. Zejména stále existuje veliká propast mezi výsledky výzkumu a jejich využitím[5]. Tyto dvě otázky nelze posuzovat odděleně. Všeobecná úroveň výsledků univerzit v Evropě je dobrá, ale Evropa potřebuje více excelence[6], neboť ta má důležitý společenský a ekonomický dopad. Podporuje oběh talentů, láká do výzkumu a vývoje investice a pomáhá objevovat nápady, které umožňují docílit rozsáhlých efektů přelévání znalostí. Má-li se však tato excelence rozvíjet, musí mít výzkumní pracovníci rovněž přístup k prostředí, ve kterém jsou výběr a kariéra založeny na konkurenci, kde odměna za výsledky není tabu a kde se na účast v podnikání pohlíží pozitivně jako na významnou příležitost vědců něco se naučit. Na oplátku to vyžaduje nové způsoby spolupráce.

K vytvoření účinného kruhu, ve kterém se špičkové univerzity, nadaní výzkumní pracovníci a studenti budou vzájemně přitahovat, ale rovněž i získají konkurenceschopné finanční prostředky ze soukromého a veřejného sektoru, je třeba **nesmírné koncentrace lidských, finančních a fyzických zdrojů**. V současné době jsou ambice evropských univerzit velmi podobné, ale jejich snahy jsou příliš rozptýlené. V EU existuje přibližně 2 000 univerzit, které se chtějí aktivně zapojit do výzkumu. Ačkoli to není zcela srovnatelné, v USA uděluje doktorandské diplomy méně než 10 % vysokoškolských zařízení a ještě méně jich vystupuje jako univerzity zabývající se výzkumem[7]. Vzhledem k nižší úrovni výdajů na výzkum a vývoj ve Evropě v porovnání USA[8], je v Evropě na tento menší koláč více zájemců. Americký systém vede k soustřeďování zdrojů a osob, které tak v těchto několika málo institucích[9] dosahují úrovně kritické masy, a umožňuje jim být mezi nejlepšími na světě. Není náhodou, že výdaje evropských společností v oblasti výzkumu a vývoje spolu s evropskými talenty odčerpává USA nebo jiní mezinárodní konkurenti[10] a že v nejcitovanějších světových žebříčcích univerzit je jen málo evropských univerzit.

Souběžně není v Evropě dostatečná **poptávka** po výsledcích výzkumu. I kdyby bylo k dispozici více špičkových produktů výzkumu nebo výzkumných kapacit, jejich komerční hodnota by pravděpodobně nebyla využita. Hlavním důvodem této slabiny je kulturní a intelektuální propast mezi výzkumnými pracovníky a podnikateli[11]. Pro inovace je nezbytný

---

5 Podle inovačních ukazatelů za rok 2005 se propast v oblasti inovací mezi Evropou, Japonskem a USA zvětšuje. EU-25 by trvalo více než 50 let, než by se dostala na úroveň výsledků v oblasti inovací, které dosahuje USA.

6 Evropa potřebuje posílit svůj podíl na vědecké excelenci nejvyšší úrovně. Například podle žebříčku světových univerzit, který sestavuje šanghajská univerzita, je mezi 500 nejlepšími světovými univerzitami 205 univerzit sídlících v Evropě (oproti 198 v USA), ale mezi 20 nejlepšími jsou už jen 2 evropské university (oproti 17 z USA).

7 Z 3 300 amerických subjektů udělujících diplomy jich doktorandské diplomy vydává přibližně 215. V USA se za university zabývající se výzkumem uznává méně než 100 univerzit.

8 V roce 2004 činila intenzita výzkumu a vývoje v EU 1,90 % (výdaje na výzkum a vývoj/HDP), což je výrazně méně než v USA (2003: 2,59 %) a Japonsku (2003: 3,15%). Viz též tisková zpráva Eurostatu 156/2005 ze dne 6. prosince 2005.

9 V USA putuje 95 % federálních výdajů vyhrazených pro účely financování univerzitního výzkumu do přibližně 200 univerzit z celkového počtu 3 300 (S&E Indicators, National Science Foundation, 2004).

10 Evropa má z rostoucí globalizace výzkumu a vývoje menší prospěch než její hlavní konkurenti. V letech 1997 až 2002 se reálné výdaje evropských společností na výzkum a vývoj v USA zvyšovaly mnohem rychleji než výdaje amerických firem v EU (+54 % oproti +38 %). Největší prospěch z přílivu prostředků na výzkum a vývoj z USA mají nově se rozvíjející země jako Indie a Čína. Viz Klíčová čísla za rok 2005 o vědě, technice a inovaci: na cestě k evropskému prostoru znalostí“, Evropská komise.

11 Tuto propast lze pozorovat v rozdílech mezi počty výzkumných pracovníků zaměstnaných v soukromém sektoru v EU a jinde. V USA pracují v obchodní sféře čtyři z pěti výzkumných

proces vzájemného učení založený na důvěře, nikoli pouhé předávání znalostí v závěru výzkumného úsilí. Podnikatelé, zejména v malých a středních podnicích, si proto musejí osvojit výzkumnou/inovační kulturu a musejí být povzbuzováni k tomu, aby na sebe brali rizika. Akademici a výzkumní pracovníci si zase musejí osvojit a dále rozvíjet podnikatelské dovednosti. Prostřednictvím větší spolupráce lze kompenzovat chybějící kritickou masu, s níž se potýkají malé a střední podniky, a dát průchod kladnému potenciálu malých a středních podniků ve smyslu flexibility a kreativity. Svou úlohu může hrát i veřejný sektor: efektivnější a produktivnější vztahy mezi výzkumem a obchodem lze stimulovat prostřednictvím veřejného výzkumu, práv k duševnímu vlastnictví a novým přístupem k zadávání výzkumu.

V poslední době byla za účelem posílení kapacit v oblasti výzkumu, vzdělávání a inovací zahájena celá řada **evropských iniciativ**. Programy mobility, jako je např. program Erasmus, rovněž studentům a zaměstnancům dávají možnost, aby si vyzkoušeli celou škálu výukového a vzdělávacího prostředí, odhalují jim bohatství a rozmanitost znalostí, jež jsou pro evropskou scénu charakteristické. Rámcové programy Společenství pro výzkum výrazně přispívají prostřednictvím takových iniciativ, jakými jsou akce „Marie Curie“, integrované projekty, sítě excelence a podpora evropských technologických platforem. Evropská rada pro výzkum, jež má být v nejbližší době zřízena, podpoří špičkový hraniční výzkum řízený výzkumnými pracovníky. Tyto úspěchy pomáhají vytvořit prostředí, ve kterém mohou univerzity, výzkumná střediska a podniky a veřejní činitelé EU snáze spolupracovat.

Potenciál je ale stále nevyužit a Evropa by měla posílit své postavení v nejstrategičtějších oblastech. To by se dalo napravit spojením a soustředěním zdrojů. K tomu jsou třeba dynamické a flexibilní instituce nakloněné změnám, otevřené novým tvářím a schopné řešit transdisciplinární a interdisciplinární úkoly a rozvíjet plodné vztahy mezi vzděláváním, výzkumem a inovacemi.

K tomuto typu změny ve stávajících organizacích bezpochyby dojde, setká se však s lhostejností a bude to nějakou dobu trvat. K přemostění propasti mezi vědou a společností je nutný nový přístup, který by sloužil jako **vzor** a jenž by byl inspirací a vodítkem pro dlouhodobé změny. Za tímto účelem se uskutečnily veřejné konzultace, v rámci kterých se rozebíraly čtyři varianty:

(1) jedna instituce;

(2) malá síť;

(3) velká síť;

(4) program udělování značky ETI.

Většina reakcí byla příznivě nakloněna zavedení některého druhu sítě a čtvrtina respondentů se vyjádřila pro jedinou instituci (což neznamená jediné místo) a objevily se obavy, že by stálá síť univerzit nezajistila flexibilitu, otevřenost ani požadovanou úroveň integrace. Neodrážela by skutečnost, že excelence často spočívá v jednotlivých katedrách nebo týmech a nikoli v celých univerzitách[12].

---

pracovníků, v Japonsku jsou to dva ze tří. V EU nepracuje v podnikatelském sektoru ani polovina výzkumných pracovníků.

[12] Viz připravovaný dokument útvarů Komise „Výsledky veřejných konzultací k návrhu Evropského technologického institutu“.

Zde popsaný model ETI má tyto klady: dával by nejlepším týmům ve strategických oblastech možnost spojit se způsobem, ze kterého by měly prospěch jak ony, tak jejich hostitelské instituce. Přidanou hodnotu poskytne konkrétně třemi způsoby:

- Poskytne soukromému sektoru možnost nového vztahu se vzděláváním a výzkumem. Tím vzniknou nové příležitosti pro komercializaci výzkumu a užší dvoustranné výměny. Zapojením univerzit, výzkumných středisek a společností získá výhodu nad tradičně organizovanými univerzitami. Rovněž přinese možnost, jak získat soukromé finance.

- Zaměří se na kombinování tří stran trojúhelníku znalostí – vzdělávání, výzkum a inovace. Tyto strany budou vzhledem k povaze ETI a složení jeho partnerů neoddělitelně propojeny. Výuka a výzkum se tak zaměří na novější a z hlediska průmyslu produktivnější metody.

- Bude představovat koncentraci zdrojů, díky čemuž bude schopen přizpůsobit se nejvyšším jinde dosahovaným standardům. Nebude povinen zabývat se aktivitami, které nesplňují kritéria excelence.

3. JAK BY MĚL ETI FUNGOVAT?

ETI bude mít výjimečné postavení. Bude hrát úlohu, jakou nemá žádná existující ani plánovaná iniciativa EU. Stane se význačným střediskem světové excelence, jež bude schopno přilákat nadané studenty a výzkumné pracovníky, podporovat špičkové inovace a výzkum v transdisciplinárních a interdisciplinárních oborech a využívat konkurenceschopné finance ze soukromého a veřejného sektoru z celého světa.

Aby těchto cílů dosáhl, měl by mít ETI silnou identitu, což bylo rovněž zdůrazněno v reakcích na konzultace. ETI by se měl stát jasnou a viditelnou evropskou značkou a měl by být jako takový uznáván na celém světě. ETI rovněž potřebuje autonomii: ve vedení, v upřednostňování excelence v rámci výběrových, monitorovacích a hodnotících postupů a ve financování.

Úkolem ETI by bylo:

- věnovat se postgraduálnímu vzdělávání, výzkumu a inovacím v rozvíjejících se transdisciplinárních a interdisciplinárních oborech;

- rozvíjet schopnosti nezbytné pro řízení výzkumu a inovací;

- přilákat nejlepší výzkumné pracovníky a studenty z celého světa;

- šířit povědomí o nových organizačních a řídících modelech;

- dát znalostnímu prostředí novou evropskou identitou.

3.1. Úloha a úkoly ETI

Činnosti ETI by měly zahrnovat všechny tři strany trojúhelníku znalostí:

- **vzdělávání**: osobitý vzdělávací model ETI by přilákal studenty magisterských oborů a doktorandy a odpovídal by za to, že se jim dostane vzdělání na nejvyšší mezinárodní úrovni;

- **výzkum**: provádění výzkumných aktivit od základního po aplikovaný výzkum, avšak se specifickým zaměřením na průmysl, soustřeďování se na transdisciplinární nebo interdisciplinární oblasti se silným inovačním potenciálem;

- **inovace**: ETI by od počátku rozvíjel pevné vztahy s podnikatelským prostředím, které by zajistily soulad jeho činností s potřebami trhu a pomohly mu nasměrovat jeho výzkumné a vzdělávací činnosti tam, kde je to pro ekonomiku a společnost užitečné.

Ve všech těchto oblastech by ETI využíval stávající excelenci a podporoval její rozvoj v místech, kde se jí nedostává.

Všichni tito různí *aktéři* by v ETI sehráli svou úlohu.

- V současnosti je v Evropě velmi málo *univerzit,* které by byly špičkové na všech úrovních. Řada kateder nebo týmů je však ve svých oborech za špičkové uznávána. ETI by uvolnil potenciál těchto kateder a týmů jejich seskupením. Účast v ETI by tudíž byla na úrovni kateder, nikoli univerzit.

- Výjimečné výsledky jsou u *zaměstnanců* pracujících na univerzitách nebo ve výzkumných střediscích zřídkakdy rozhodujícím faktorem pro určení *odměny nebo vyhlídek na postup*. ETI by měl vytvořit prostředí, kde by excelence byla skutečně hlavní hnací silou, kde by se pobídky slučovaly s cíli a kde by odměňování bylo založeno na výkonech; stal by se efektivnějším partnerem průmyslu a modelem pro změny.

- Řadě *společností,* zejména malým a středním podnikům, chybí organizovaná spolupráce s univerzitami a výzkumem. Výsledkem toho je, že podnikatelé a výzkumní pracovníci nemohou sdílet společnou kulturu. ETI by měl vytvořit prostor, ve kterém by se oba tito aktéři spojili a rozvíjeli vzájemné porozumění.

Toto zaměření na excelenci vyžaduje nový přístup k otázce *financování*. Řada evropských univerzit je dnes v podstatě veřejnými službami. Z velké části jsou financováni daňovými poplatníky a obvykle pouze v malé míře jinými stranami. Ačkoli tyto univerzity prokázaly svůj význam a budou nadále hrát svou roli, ETI by měl být zcela odlišný: od samého počátku by měl být koncipován tak, aby mohl přijímat finanční prostředky jak od veřejného, tak od soukromého sektoru.

Taková základna bude rozhodující pro klíčové prvky úspěchu ETI. Těmito prvky je schopnost institutu přesvědčit soukromý sektor, že je schopen dodávat výsledky, jež budou z komerčního hlediska užitečné, a míra, v jaké univerzity a tvůrci politik přijmou model ETI jako novou úspěšnou organizační strukturu univerzit.

3.2. Struktura ETI

Vlastní vědecké jádro ETI bude spočívat v jeho vzdělávací, výzkumné a inovační práci a v jeho schopnosti integrovat příspěvky různých partnerů a učinit z nich součást jediné struktury, jejíž význam bude větší než význam jejích jednotlivých částí. Dosáhne toho zřízením řady integrovaných partnerství se stávajícími univerzitami, výzkumnými středisky nebo společnostmi (tzv. partnerskými organizacemi), které vytvoří tzv. znalostní společenství. Tato společenství vybere správní rada ETI a jí se budou i odpovídat. Základním rozdílem mezi běžnou „sítí“ a těmito znalostními společenství spočívá ve skutečnosti, že v rámci běžných sítí se partneři pouze dohodnou na spolupráci, ale v rámci znalostních společenství budou ETI poskytovat zdroje – infrastrukturu, zaměstnance, vybavení. Z právního hlediska jsou znalostní společenství součástí ETI.

3.2.1. Správní rada a ústředí ETI

Řídící struktura ETI musí být kombinací lehké ruky a jasného vedení. Bude odpovědná za značku „ETI“ – bude zajišťovat, aby byly při rozhodování (například o oblastech působnosti) zohledněny nejlepší dostupné pohledy na vědu a podnikatelský sektor a aby byla zohledňována kvalita a aby byl jeho vědecký/podnikatelský program plně akceptován. Správní rada by měla být na nejvyšší úrovni a její členové budou vybráni z aktérů popsaných v oddíle 3.1. výše.

Cílem správní rady by neměla by reprezentace stávajících evropských institucí a měla by být organizována tak, aby byla vyvážená co do zastupovaných zkušeností, a akceschopná co do způsobů jejího fungování. Měla by mít přímou odpovědnost za:

– stanovení strategických priorit ETI;

– správu centrálního rozpočtu a přidělování prostředků znalostním společenstvím;

– zajišťování excelence v rámci ETI;

– organizaci výběru, monitorování a hodnocení znalostních společenství;

– mít strategický přehled o portfoliích v oblasti znalostí či práv k duševnímu vlastnictví.

3.2.2. Znalostní společenství

Znalostní společenství budou složena z kateder nebo týmů z univerzit, výzkumných středisek nebo společností, jejichž úkolem bude v rámci integrovaných partnerství společně zajišťovat aktivity v oblasti terciárního vzdělávání (tedy pouze pro magisterské a doktorandské úrovně), výzkumu a inovací. Spojí dohromady různé typy zdrojů: zaměstnance a infrastruktury, které znalostním společenstvím poskytly partnerské organizace, a finanční prostředky z veřejných a soukromých zdrojů. Tyto zdroje použijí k vytvoření špičkové kritické masy a k tomu, aby ve svých vlastních oborech spojily excelenci v oblasti vzdělávání, výzkumu a inovací. Fyzické zdroje budou nadále geograficky rozptýleny, ale znalostní společenství bude působit jako integrovaný celek.

Znalostní společenství se budou specializovat na transdisciplinární oblasti, jakými je mechatronika nebo bioinformatika, nebo na interdisciplinární obory, jako je zelená energie, změna klimatu, ekologické inovace nebo stárnutí společnosti. Tyto obory skýtají největší

inovační a rozvojový potenciál (ve vzdělávání a výzkumu) a rovněž se odlišují od tradičních forem a programů, které běžně nabízejí univerzity v Evropě.

Znalostní společenství by vybírala správní rada ETI na základě výběrového řízení, které by spočívalo ve vzájemném hodnocení, jehož cílem je identifikovat potenciál všech navržených partnerství vykázat ve střednědobém časovém rámci 10 až 15 let určité výsledky. Při výběru by se jednotlivá znalostní společenství se správní radou dohodla na přesných cílech a krocích pro všechny tři oblasti trojúhelníku znalostí v jejich oboru; dodržení těchto cílů a kroků by se zajistilo prostřednictvím monitorování a hodnocení.

Během své existence by se znalostní společenství mohlo rozvíjet různými způsoby: systém musí být flexibilní. Společenství může například potřebovat nové kapacity, třeba proto, že oblast jeho působnosti se musí rozvíjet a že noví partneři vnesou novou excelenci, nebo proto, že počet studentů poroste nad jeho možnosti. Znalostní společenství by se rovněž mohlo diverzifikovat, protože se jeho vývoj začne ubírat neočekávaným směrem. Znalostní společenství by měla zůstat dynamická a ETI by měl být schopen co nejlépe reagovat na vědecký vývoj, včetně případného umožnění změn v partnerstvích, úpravou finančních ujednání nebo přidělením dalších finančních prostředků, pokud je to odůvodněno snahou o dosažení excelence.

Ve všech fázích by na monitorování a hodnocení znalostních společenství podle přesných kritérií dohlížela správní rada.

3.3. Právní otázky

Pro účely založení ETI bude třeba přijmout právní nástroj, který Komise navrhne v průběhu roku 2006. Tímto právním nástrojem by se zřídil ETI a stanovily jeho cíle a vymezily nezbytné podmínky jeho fungování.

Zvláštní pozornost zasluhují další aspekty, jež budou rozvinuty v nadcházejících měsících: rovnováha mezi povinností odpovídat se a nezávislostí, jež má ETI umožnit řízení hlavní činnosti; status jeho zaměstnanců, který musí být jasný a společný pro všechna znalostní společenství a pro ústředí; správa a komerční využívání práv k duševnímu vlastnictví plynoucích se společného výzkumu a v neposlední řadě také právní začlenění znalostních společenství do ETI a související nabídky a ujednání.

3.4. Rozpočet

Hlavní výdaje ETI budou vznikat v souvislosti se znalostními společenstvími. Finance nutné pro správní radu a ústředí budou poměrně nízké, protože tyto struktury zůstanou malé. Na počátku by základní finance měly být značné, avšak jak se znalostní společenství budou rozvíjet, mělo by ETI získávat prostředky i z jiných konkurenceschopných finančních zdrojů na úrovni Společenství a na vnitrostátní úrovni, jakož i od podniků, nadací, z poplatků apod. Přilákání dalších finančních prostředků by mělo být cílem, jehož jednotlivé etapy by byly upřesněny v dohodách o partnerství mezi ETI a jednotlivými znalostními společenstvími.

Soukromé příspěvky by ETI mohl získávat třemi způsoby. Zaprvé soukromé společnosti, jež jsou součástí znalostních společenství, budou – stejně jako ostatní partneři – ETI od počátku poskytovat zdroje. Zadruhé znalostní společenství vykazující excelenci by získávala smlouvy od soukromých společností, např. na školení nebo výzkum. A za třetí, ETI by mohl zřídit soukromou nadaci, která by získávala příspěvky od sponzorů nebo jiných nadací.

Právní nástroj zakládající ETI by měl být přijat nejpozději v roce 2008. Následně by měla být jmenována správní rada a první zaměstnanci. První znalostní společenství by měla být určena v roce 2009, takže první významné výdaje mohou vyvstat kolem roku 2010. Zpočátku bylo by vhodné začínat s malým počtem znalostních společenství.

Výše uvedený harmonogram naznačuje, že finanční potřeby ETI budou soustředěny do konce nadcházejícího období finančního výhledu a že budou omezené. Spolu s legislativním návrhem Komise rovněž předloží podrobnou finanční přílohu, v níž bude upřesněn objem, povaha a původ veškerých požadovaných finančních prostředků, a to jak z evropských, vnitrostátních či soukromých zdrojů.

4. JAKÉ VÝHODY BUDOU PARTNERŮM ETI PLYNOUT?

Na místě je otázka, zda jsou pobídky k účasti dostatečné. Cílem je, aby potenciální partneři ETI poskytovaly své nejlepší týmy a katedry. Jak je k tomu podnítit a co za to získají?

Partnerům a jedincům se „investice“ vrátí různými způsoby. V případě výzkumných pracovníků a školitelů zkušenosti ukazují, že nejlepší výzkumné pracovníky a školitele láká nezávislost výzkumu, perspektiva postupu, vysoké platy a uspokojivé pracovní podmínky. Odměny by mohly být finančního rázu nebo v podobě osvobození od byrokracie či pracovní zázemí na vysoké úrovni. Rovněž by zahrnovaly možnost napojení na nejlepší výzkumné pracovníky a společnosti v daných oborech v Evropě a s tím související větší zviditelnění na akademické půdě.

Partnerským organizacím ve výzkumu a vzdělávání se nabízí celá řada potenciálních výhod:

– zviditelnění a atraktivita: známkou excelence bude již skutečnost, že organizace svůj tým poskytla ETI. To přiláká další akademiky, vědecké pracovníky a studenty a bude to argumentem, kterým lze podpořit prodejnost u podnikatelského sektoru;

– privilegovaný vztah s nejlepšími pracemi v jednotlivých odvětvích v Evropě, možnost zajistit studentům a výzkumným pracovníkům kontakt s největšími odborníky a zpřístupnit jim vysoce kvalitní výukové a školící metody a výzkum a speciální výhody udělované v závislosti na výsledcích dosažených v ETI;

– přelévání znalostí – přímé (tj. dopad na související práci, která zůstane v působnosti partnerské organizace) i nepřímé (prostřednictvím přístupu k pokročilejším poznatkům v oboru; závazek šířit poznatky bude součástí každé dohody mezi znalostním společenstvím a ETI);

– finanční pobídky – ETI bude moci investovat do budování kapacit v partnerských organizacích a pomáhat jim tak s obnovováním zdrojů poskytnutých ETI (partnerská univerzita by tak mohla nejenom těžit z fyzické přítomnosti své bývalé katedry či týmu a z jejich, byť ne tak přímých přínosů k akademické práci, ale též by měla k dispozici další zdroje, které by mohla přerozdělovat nebo použít k budování kapacit); partneři budou mít rovněž podíl na výhodách plynoucích z práv k duševnímu vlastnictví znalostních společenství;

– hybná síla pro změnu – ETI seznámí partnery s novými způsoby práce;

– místní výhody – místní zainteresované subjekty (regionální vlády, podnikatelská sféra) budou angažovanost ETI vnímat jako prestižní záležitost a jako příležitost podporovat místní program zaměřený na znalosti a podněcovat k lepší spolupráci s dotyčnou univerzitou nebo společností.

Přínos pro soukromý sektor spočívá v ovlivňování špičkového výzkumu a inovací směrem ke komerčnímu využití – v možnosti mít od počátku výhodné postavení a záruku pozdějšího komerčního využití výsledků. Kromě toho by pokračující vztah s ETI a s jeho znalostními společenstvími zajistil přímý přístup k jedinečnému centru excelence a tím související prestiži a potenciálu pro získání zaměstnanců.

5. VZTAH S JINÝMI AKTIVITAMI EU V OBLASTI VZDĚLÁVÁNÍ, VÝZKUMU A INOVACÍ

EU vykazuje v oblasti vzdělávání, výzkumu a inovací celou řadou aktivit. ETI by však dělal něco zcela odlišného. Profil evropské excelence, kterou ETI jakožto stálý subjekt vytváří, by v první řadě měl být jedinečný. Vzájemné kombinování vzdělávání, výzkumu a inovací a zvýhodněné napojení na podnikatelské prostředí by rovněž bylo nesrovnatelné s ostatními iniciativami Společenství. Zatímco stávající programy se zaměřují na jednotlivé prvky trojúhelníku znalostí (program Erasmus se věnuje vzdělávání; rámcové programy se týkají výzkumu a inovační program Společenství se zabývá činnostmi souvisejícími s inovacemi), ETI bude uplatňovat praktický přístup, v rámci kterého budou všechny tyto tři prvky propojeny a vytvoří se mezi nimi vzájemný vztah.

ETI by byl subjektem zprostředkujícím znalosti, nikoli financující agenturou. Bude provádět činnosti kolem tří vrcholů trojúhelníku znalostí – bude vzdělávat, povede výzkum a bude se výsledky tohoto výzkumu snažit využít pro obchodní a společenské účely. Právě v tom spočívá skutečný rozdíl mezi činnostmi vedenými v rámci vzdělávacích, výzkumných či inovačních programů, kde Komise v podstatě rozděluje prostředky na různé předem určené činnosti.

ETI tudíž bude tyto finanční aktivity doplňovat. Bude moci budovat vztahy, a to zejména s Evropskou radou pro výzkum. ERV představuje mechanismus financování, sama o sobě se však výzkumu věnovat nebude. Bude poskytovat prostředky na projekty hraničního výzkumu, jež povedou jednotlivé týmy, bude otevřena všem vědeckým oborům a v zásadě bude uplatňovat přístup zdola nahoru. ETI jakožto instituce pracující v oblasti vzdělávání, výzkumu a inovací na interdisciplinárním a transdisciplinárním základě a kladoucí důraz na hospodářské a společenské výsledky, bude funkčním prvkem, který ERV postrádá. ETI by mohl ERV (a všechny ostatní systémy financování) žádat o prostředky, ale neměl by k nim mít přednostní přístup.

Mezi znalostními společenstvími a jinými sítěmi v Evropě, které byly vytvořeny za přispění EU a kterým jsou např. sítě excelence v souladu s šestým rámcovým programem, rovněž existuje rozdíl. Zatímco do sítí excelence je zapojena celá řada univerzit a jiných výzkumných institucí, které zde spojují své výzkumné kapacity, ETI umožňuje mnohem větší integraci výzkumných i vzdělávacích kapacit. V případě ETI budou instituce a společnosti tvořící znalostní společenství své zdroje poskytovat přímo ETI. Tyto zdroje přestanou být součástí své domovské organizace a právně se stanou součástí ETI. Zaměstnanci jednotlivých společenství budou pod vedením ETI podléhat společnému systému řízení a budou hodnoceni podle výsledků.

6. ZÁVĚR

Program modernizace vzdělávání, výzkumu a inovací na univerzitách a ve výzkumných střediscích v Evropě je přijímán kladně. Potřebuje však stimul v podobě vlajkové lodi iniciativ, které by tento proces urychlily. ETI sám o sobě nemůže být celou strategií na zvýšení evropské konkurenceschopnosti v rámci trojúhelníku znalostí. Může však sehrát významnou úlohu. Může sloužit jako model špičkové excelence reagující na specifickou rozmanitost Evropy, může přispívat ke zkvalitňování řídících kapacit výzkumu a vývoje a zlepšovat tak v Evropě inovační proces. Může být cílovou stanicí pro nejlepší absolventy univerzit a doktorandy z Evropy i odjinud a stát se majákem, který bude talentům z celého světa ukazovat cestu do Evropy.

ETI by si akademickou a výzkumnou důvěryhodnost nezískal přes noc. Musel by si ji zasloužit, vše by záleželo na kvalitě jeho řízení, na jeho vědeckých pracovnících a učitelích a na jejich úspěších a výsledcích i na jeho schopnosti získat podporu z neakademického světa. První správní rada ETI a první vedení by určilo program a udalo tón pro první generaci.

Při konzultačním procesu vyšlo najevo, že ETI, který by byl strukturován způsobem, jenž je uveden v tomto sdělení, by mohl být významným přínosem k evropským snahám o rozvoj znalostí a k zajištění růstu v Evropě.

V tomto sdělení je navržen model, na základě kterého by mohl být ETI vytvořen. Komise vyzývá Evropskou radu, aby zde uvedené prvky zvážila a uznala důležitost této iniciativy. Další etapy připraví Komise na základě komplexního hodnocení dopadu, jehož součástí bude i posouzení právních a finančních důsledků. Pro Evropskou unii to bude představovat nový krok. Komise však věří, že se jedná o krok, který je v silách Evropy a který si Evropa nemůže dovolit neučinit.